

Høringsnotat

Innvandringsavdelingen

Dato: 7.mai 2020

Saksnummer: 20/1290

Høringsfrist: 20.august 2020

Forslag til endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften – politiets adgang til å oppnevne prosessfullmektig i saker om frihetsberøvelse

1. INNLEDNING	2
2. GJELDENE RETT OG BAKGRUNN	2
3. DEPARTEMENTETS FORSLAG	4
3.1 HVEM SKAL OPPNEVNE PROSESSFULLMEKTIG I SAK OM PÅGRIPELSE OG INTERNERING ETTER UTLENDINGSLOVEN?	4
3.2 BØR DET LEGGES STØRRE VEKT PÅ Å OPPNEVNE TIDLIGERE ADVOKAT?	5
3.3 HVILKEN ADVOKATVAKTORDNING SKAL LIGGE TIL GRUNN FOR OPPNEVNING NÅR DETTE SKAL SKJE UT FRA EN LISTE? 7	
3.4 HVEM I POLITIET BØR KUNNE FORETA OPPNEVNING NÅR POLITIET OPPNEVNER	9
3.5 OPPNEVNING I ANDRE SAKER ENN VED PÅGRIPELSE OG INTERNERING	10
3.6 VARIGHETEN AV OPPNEVNINGEN	10
3.7 KLAGE OVER BESLUTNING OM OPPNEVNING	10
3.8 FASTSETTING AV ADVOKATSALÆR.....	11
4. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	11
5. FORSLAG TIL LOV- OG FORSKRIFTEENDRINGER	12

1. INNLEDNING

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) og forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften).

Etter utlendingsloven er det i dag domstolen som skal oppnevne prosessfullmektiger i saker om bruk av tvangsmidler etter utlendingsloven. Det er ikke direkte regulert hvordan man skal håndtere situasjonen når oppnevning må skje utenfor rettens åpningstid. I høringsnotatet foreslås det en hovedregel om at retten oppnevner prosessfullmektig dersom behovet oppstår *innenfor rettens åpningstid*, mens politiet oppnevner prosessfullmektig *utenfor rettens åpningstid*. Videre åpnes det for at lederen for tingretten i de enkelte rettskretsene ut fra effektivitetshensyn skal kunne fastsette at politiet kan oppnevne prosessfullmektig også innenfor rettens åpningstid. Disse forslagene samsvarer med det som i dag er etablert praksis.

Departementet foreslår videre å forskriftsfeste at utlendingen skal spørres hvilken advokat vedkommende sist har hatt kontakt med, og om vedkommende ønsker at denne advokaten eller ev. en bestemt annen advokat skal oppnevnes. Dersom utlendingen ikke har ønske om en særskilt advokat, følger det av forskriftsforslaget at det skal oppnevnes den advokaten som står for tur på listen over faste forsvarere, jf. straffeprosessloven § 101 og påtaleinstruksen § 9 A-4.

I tillegg foreslås det flere mer detaljerte bestemmelser i forskrift knyttet til oppnevningsprosessen. Forslagene er utformet med utgangspunkt i påtaleinstruksen kapittel 9A om påtalemyndighetens oppnevning av forsvarer i straffesaker.

2. GJELDENDE RETT OG BAKGRUNN

Utlendingsloven § 92 fjerde ledd regulerer når det skal oppnevnes prosessfullmektig i forbindelse med bruk av tvangsmidler etter utlendingsloven. Bestemmelsen lyder:

«Retten skal oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om internering etter § 106. Det skal så vidt mulig oppnevnes en prosessfullmektig straks det er klart at en pågrepet utlending ikke vil bli løslatt, uttransportert eller fremstilt for internering etter § 106 innen utløpet av den andre dagen etter pågripelsen. Retten skal også oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om beslag eller pålegg etter § 104 annet ledd og § 105 annet ledd, med mindre det ville medføre særlig ulempe eller tidsspille, eller retten finner det ubetenkelig å unnlate å oppnevne prosessfullmektig. En utlending som blir pågrepet eller internert har rett til ukontrollert skriftlig og muntlig samkvem med sin prosessfullmektig. Dersom utlendingen allerede har advokat på det offentliges

bekostning, skal vedkommende advokat som regel oppnevnes. Oppnevningen faller bort når retten bestemmer det.»

Det følger av bestemmelsen at det er «retten» som skal oppnevne prosessfullmektig. Det fremgår ingenting om hvorvidt politiet kan oppnevne prosessfullmektig i tilfeller hvor det ikke er praktisk mulig for domstolene å gjøre det.

Også i straffesaker er hovedregelen at kompetansen til å oppnevne forsvarer ligger hos retten, jf. straffeprosessloven § 102 første ledd. Straffeprosessloven og påtaleinstruksen kapittel 9A åpner imidlertid for at påtalemyndigheten kan oppnevne forsvarer dersom behovet oppstår utenfor rettens åpningstid, eller det er noe som tilsier at retten ikke straks kan behandle begjæringen. I praksis har politiet i stor grad fulgt disse prosedyrene også ved oppnevning av prosessfullmektig i saker om pågrepelse og internering etter utlendingsloven.

Utlendingsloven § 92 fjerde ledd inneholder videre en regel om at en utlending som allerede har advokat på det offentliges bekostning, normalt skal få oppnevnt denne samme advokaten. Hvordan formuleringen «har advokat på det offentliges bekostning» skal fortolkes, er imidlertid ikke opplagt. En streng ordlydsfortolkning tilsier at en utlending som tidligere har fått advokat i forbindelse med for eksempel en asylsak, ikke lenger «har advokat» dersom asylsøknaden er endelig avslått på pågrepelsestidspunktet.

Ut fra en noe videre språklig fortolkning kan utlendingen anses å «ha advokat» dersom pågrepsen skjer nær opp til avslaget på asyl og gjelder effektivering av det aktuelle vedtaket. Departementet oppfatter det slik at det i praksis er en streng ordlydsfortolkning som er lagt til grunn.

I praksis har antakeligvis tolkningsvalget begrenset betydning, siden utlendingen uansett har rett til å velge advokat. Her følges samme prinsipper som ved pågrepelse i straffesak, jf. straffeprosessloven § 102 og påtaleinstruksen § 9A-3 om fritt forsvarervalg.

I tilfeller hvor utlendingen selv ikke ønsker en bestemt advokat, finnes det ingen overordnede regler eller rutiner som sikrer lik praksis i de forskjellige rettskretsene. Så langt departementet har kunnet klarlegge er den vanligste prosedyren at utvelgelsen skjer med grunnlag i listene over faste forsvarere. Det forekommer likevel unntak i enkelte rettskretser, hvor det f.eks. legges vekt på hvilke advokater som er særlig interesserte i saker etter utlendingsloven.

Ordningen med faste forsvarere organiseres i dag av Domstoladministrasjonen (DA), jf. straffeprosessloven § 101. Vervet er et årsmål på seks år. Domstolleder i den aktuelle tingretten og førstelagmannen i lagdømmet uttaler seg skriftlig om aktuelle kandidater, og DA treffer deretter en beslutning om hvem som tildeles

vervet. Det er mulig etter søknad å bli antatt som fast forsvarer ved samme domstol for en periode på ytterligere seks år.

3. DEPARTEMENTETS FORSLAG

3.1 Hvem skal oppnevne prosessfullmektig i sak om pågrepelse og internering etter utlendingsloven?

I straffesaker angir påtaleinstruksen § 9A-2 annet ledd en hovedregel om at retten skal oppnevne forsvarer dersom behovet for forsvarer «oppstår innenfor tingrettens åpningstid, og det ikke er noe som tilsier at retten ikke straks kan behandle begjæringen». Det følger forutsetningsvis at påtalemyndigheten kan foreta oppnevning i andre tilfeller. Dette er praktisk både hvor den pågrepne har krav på forsvarer utenfor rettens åpningstid, men også innenfor rettens åpningstid hvor retten av forskjellige grunner ikke har mulighet til å behandle begjæringen om oppnevning med det samme.

I saker som gjelder frihetsberøvelse etter utlendingsloven mener departementet at det bør fastsettes samme utgangspunkt som ved oppnevning i straffesaker. Dette innebærer at retten oppnevner prosessfullmektig dersom behovet oppstår innenfor rettens åpningstid og det ikke er noe som tilsier at retten ikke straks kan behandle begjæringen, og at det åpnes for at oppnevning ellers kan foretas av politiet. Se forslaget til ny § 17-20 a annet ledd.

Departementet er kjent med at det i enkelte rettsdistrikter har utviklet seg en praksis hvor politiet, etter avtale med den lokale tingretten, oppnevner prosessfullmektig også innenfor domstolens åpningstid av effektivitetshensyn. Det vises for eksempel til at både Oslo politidistrikt og Politiets utlendingsenhet har et relativt stort tilfang av saker som krever oppnevning. Politiets utlendingsenhet har årlig hatt over 500 saker som krever oppnevning av prosessfullmektig. For tingretten gir det en betydelig avlastning dersom oppgaven fullt ut utføres av politiet. Også for prosessen for øvrig vil det innebære en effektivitetsgevinst dersom politiet ikke trenger å avvente tingrettens endelige oppnevning før de vet hvilken advokat de skal forholde seg til.

Departementet mener derfor at tids- og ressurshensyn taler for å tillate lokale ordninger hvor leder av den lokale tingretten kan avtale med det lokale politidistrikt at politidistriktet også kan oppnevne prosessfullmektig innenfor rettens åpningstid. Det vises til forskriftsforslaget § 17-20 a tredje ledd.

Departementet understreker at det er vesentlig for tilliten til oppnevningsprosessen at oppnevninger som foretas av politiet skjer etter fastlagte rutiner som gir trygghet for at det ikke legges vekt på utenforliggende hensyn. I dag eksisterer

ikke felles rutiner for oppnevning i de ulike politidistriktene. I forskriftsforslaget § 17-20 a sjette ledd har derfor departementet fastsatt hvilken rutine som skal gjelde, med mindre utlendingen allerede har advokat eller har et ønske om en særskilt advokat. Det vises til nærmere drøfting av dette i avsnitt 3.3 nedenfor.

Det understrekes for øvrig at utlendingen vil ha adgang til å påklage politiets oppnevning, se avsnitt 3.7 nedenfor.

Det er også presisert i forskriftsforslaget § 17-20 a første ledd at når det skal oppnevnes prosessfullmektig i saker etter loven om pågrepelse og internering, skal politiet straks avklare om det er tingretten eller politiet som skal foreta oppnevning.

3.2 Bør det legges større vekt på å oppnevne tidligere advokat?

Det følger som nevnt av utlendingsloven § 92 at en utlending som allerede «har advokat på det offentlige bekostning», skal ha oppnevnt samme advokat ved frihetsberøvelse. Men denne regelen får i dag ikke virkning hvor det tidligere oppnevningsforholdet er avsluttet, f.eks. ved at det foreligger endelig vedtak i den asylsaken som var grunnlaget for oppnevningen, se beskrivelsen av gjeldende rett ovenfor.

Departementet har sett nærmere på hvilke hensyn som må avveies når det vurderes om det eventuelt også burde tas utgangspunkt i hvilken advokat utlendingen *tidligere* har hatt oppnevnt.

Argumenter som kan tale *for* å oppnevne samme advokat som utlendingen tidligere har hatt oppnevnt etter utlendingsloven er blant annet:

- Saker om pågrepelse og internering etter utlendingsloven ofte kan være hastepregede, og den advokaten som tidligere har representert utlendingen i den underliggende utlendingssaken, har gjerne de beste forutsetninger for å få raskt overblikk over det som er relevant for saken om frihetsberøvelse.
- Ofte kan utlendingsrettslige temaer være relevante også for internerings- og effektueringsprosjekt, og dette er temaer som prosessfullmektigen fra den tidligere utlendingssaken ofte har bedre kunnskaper om enn f.eks. advokater på listen over faste forsvarere.
- Dersom advokater som blir oppnevnt i asylsaker mv. også gis prioritet for oppnevning i saker om internering etter utlendingsloven, kan det øke interessen hos flere advokater til å skaffe seg breddekompetanse på utlendingsfeltet.

Argumenter som kan tale *mot* å oppnevne samme advokat som utlendingen tidligere har fått oppnevnt etter utlendingsloven er blant annet:

- Det innebærer en administrativ utfordring at politiet ikke kan lese direkte ut av DUF når den siste kontakten mellom utlendingen og advokaten fant sted, eller om utlendingen i ettertid har engasjert en ny advokat. Tingretten har ikke tilgang til DUF, og utfordringen vil derfor være enda tydeligere om tingretten skal forestå oppnevningen.
- Det kan ofte ha gått lang tid fra endelig vedtak i den underliggende utlendingssaken og fram til det tidspunkt hvor utlendingen blir pågrepet for internering og uttransportering, i noen tilfeller flere år. Det virker da mindre nærliggende å kontakte den advokaten som tidligere har representert utlendingen.
- Den advokaten som tidligere representerte utlendingen, kan befinne seg i en helt annen del av landet enn der utlendingen oppholder seg nå, og hvor saken om pågrepelse og internering skal behandles.
- Utlendingen kan selv ønske å få oppnevnt en annen advokat enn den som representerte utlendingen i den underliggende utlendingssaken, hvor utlendingen ikke vant fram. Kanskje har utlendingen gjennom et privat oppdrag hatt kontakt med en annen advokat i mellomtiden, f.eks. i forbindelse med en omgjøringsanmodning.
- I motsetning til advokater som velges fra en vaktliste under en advokatvaktordning, vil ofte advokater som har vært oppnevnt i forbindelse med en underliggende utlendingssak, være uten mulighet å møte i interneringssaken på kort varsel. Og det er uheldig i seg selv dersom politiet eller retten skal bruke tid og ressurser på å avklare dette. Tidsbruken vil også være uheldig for utlendingen fordi den kan forsinke oppnevningsbeslutningen og gi kortere tid til forberedelse før fremstillingen.
- Advokater som tidligere er oppnevnt av utlendingsmyndighetene i anledning f.eks. en asylsak, vil ikke nødvendigvis ha god kompetanse på regelverket om internering.

Ideelt sett synes det beste å ville være at det tas utgangspunkt i hvilken advokat som eventuelt har vært oppnevnt i den underliggende saken etter utlendingsloven dersom frihetsberøvelse skjer i tidsmessig nærhet til vedtaket i denne saken. I tilfeller hvor det derimot har gått lang tid fra vedtaket i den underliggende saken, kunne en ny oppnevning være uavhengig av hvem som tidligere har representert utlendingen.

Det er imidlertid en praktisk utfordring å skjære til en ordning etter slike linjer. Det kan som sagt ikke leses enkelt ut av DUF hvilken advokat som sist ble oppnevnt og når vedkommende sist hadde relevant kontakt med utlendingen.

Samtidig vil ikke den tenkte ordningen nødvendigvis føre til noen vesentlig forskjell fra dagens ordning, hvor utlendingen selv kan fremme ønske om en bestemt advokat (herunder velge den advokaten han eller hun eventuelt hadde i forbindelse med den underliggende asylsaken).

Departementet har derfor kommet til at det er tilstrekkelig med mindre endringer og tilpasninger i dagens ordning. Rent konkret foreslår departementet at følgende prinsipper fastsettes i forskrift:

- Utlendingen skal spørres hvilken advokat vedkommende sist har hatt som prosessfullmektig (uavhengig av om dette var i utlendingssak, straffesak eller annen type sak), se forskriftsforslaget § 17-20 a fjerde ledd.
- Utlendingen skal deretter spørres særskilt om hvorvidt vedkommende ønsker å la seg representere av denne advokaten eller en bestemt annen advokat i forbindelse med saken om frihetsberøvelse, eller om det ønskes oppnevnt en advokat fra en advokatvaktliste (se avsnitt 3.3 nedenfor), se forskriftsforslaget § 17-20 a fjerde ledd. Dette vil ha klare likhetstrekk med det som gjelder etter påtaleinstruksen § 9A-1 annet ledd hvor det er fastsatt at siktede skal spørres om vedkommende ønsker en bestemt forsvarer, men hvor advokat ellers utpekes fra listen over faste forsvarere, se forskriftsforslaget § 17-20 a sjette ledd.
- Alle henvendelser til advokater som ledd i oppnevningen skal journalføres hos politiet, se forskriftsforslaget § 17-20 a sjuende ledd. Dette er tilsvarende det som gjelder for straffesaker, se påtaleinstruksen § 9A-1 annet ledd og § 9A-4 tredje ledd.

3.3 Hvilken advokatvaktordning skal ligge til grunn for oppnevning når dette skal skje ut fra en liste?

I de tilfeller hvor oppnevning skal skje ut fra en advokatvaktliste, blir spørsmålet hva slags listeordning som skal gjelde, dvs. hvilke advokater som skal kunne inngå i vaktordningen og komme med på den aktuelle listen.

Praksis i dag synes å være at de ulike politidistriktene og rettskretsene i de fleste tilfeller tar utgangspunkt i listen over faste forsvarere i straffesaker når utlendingen ikke allerede har advokat eller ønske om en særskilt advokat.

Departementet har hatt dialog med Domstoladministrasjonen, UDI, POD og Advokatforeningen om hvilken advokatvaktordning som bør benyttes for utvelgelse av advokat, eventuelt om det er grunn til å etablere en egen ordning for sakene om tvangsmiddelbruk etter utlendingsloven. Det synes ut fra dette klart at det kan tenkes blant annet følgende alternativer:

1. Benytte listen over faste forsvarere i straffesaker.
2. Benytte de regionale listene som UDI administrerer for tildeling av advokat i asylsaker, se UDI RS 2018-2 *Retningslinjer for advokater som deltar i utlendingsdirektoratets advokatordning i søknader om beskyttelse samt generelt om advokatordningen*.

3. Benytte UDIs regionale lister som nevnt i punktet over, men benytte den særskilte advokatvaktlisten for 48-timers saker ¹for områdene Oslo og Romerike.
4. Etablere en egen advokatvaktliste for utlendingssaker.

Ut fra administrative hensyn fremstår alternativ 4 (egen advokatvaktliste for pågripelsessaker etter utlendingsloven) som det minst aktuelle. Det vises til at det vil være så ressurskrevende både å etablere og vedlikeholde en egen liste, at dette etter departementets vurdering ikke kan være aktuelt.

De første tre alternativene som er listet opp, krever en nærmere vurdering. De argumentene som taler for å anvende listen over faste forsvarere, fremfor listene over advokater i asylsaker, er blant annet:

- Politiet og domstolene bør ut fra administrative hensyn kunne forholde seg til én og samme liste i forbindelse med saker om frihetsberøvelse, enten frihetsberøvelse skjer som ledd i straffesak eller i utlendingssak. I en del tilfeller vil dessuten spørsmålet om frihetsberøvelse kunne oppstå samtidig eller med kort tids mellomrom etter begge regelsett.
- Listen over faste forsvarere er knyttet til en vaktordning, slik at det er enkelt å finne en tilgjengelig advokat. Dersom det skal etableres en vaktordning i tilknytning til en annen type liste, krever det trolig også en ny og egen godtgjøringsordning.
- Ordningen er i stor grad gjennomført i dag, og blant annet PU melder om gode erfaringer med ordningen: Det er lite behov for veiledning av dem som oppnevnes.
- Ordningen gir også bedre trygghet for at advokatene har nødvendig kompetanse enn om man velger advokat ut fra en av UDIs ordninger: UDI legger ikke vekt på advokatenes kompetanse om bruk av tvangsmidler når de avgjør hvilke advokater som er kvalifiserte for å tilmeldes advokatordningen i asylsaker eller den særskilte advokatvaktordningen for 48-timerssaker.
- Mange av sakene hvor utlendingene pågripes og interneres, er knyttet til en underliggende utvisningssak, og med hensyn til dette temaet kan ofte straffesaksadvokater ha vel så god kompetanse som advokater som deltar i UDIs advokatordning for asylsaker.
- Dersom utlendingen har et særskilt ønske om å få oppnevnt den advokaten utlendingen tidligere hadde i den underliggende utlendingssaken, vil vedkommende uansett kunne be om dette.

De argumentene som taler for å anvende listen fra en av UDIs ordninger fremfor listen over faste forsvarere er blant annet følgende:

¹ Advokatene som velges ut til å delta i advokatvaktordningen har i utgangspunktet oppmøtested hos Politiets utlendingsenhet. I noen tilfeller kan oppmøtested være Trandum. Ordningen vil derfor i praksis bare omfatte advokater som har tilholdssted i områder nær til Oslo og Gardermoen. Advokatene blir betalt for å være tilgjengelig og for å ta på seg saker.

- Asylrelaterte temaer kan i en del tilfeller være relevante for håndtering av en sak om pågrepelse og internering, og de advokatene som deltar i UDIs ordninger har normalt bedre kunnskaper om dette enn de faste forsvarerne.
- Dersom advokatene i UDIs ordninger prioriteres for tildeling av pågripelses- og interneringsaker etter utlendingsloven, kan dette styrke interessen blant advokater for å skaffe seg breddekompetanse på utlendingsfeltet.
- Enkelte tingretter har erfaring med at noen av advokatene på listen over faste forsvarere ikke ønsker å bli oppnevnt i saker om frihetsberøvelse etter utlendingsloven.

Ut fra en totalvurdering heller departementet *foreløpig* til å foreslå at det fastsettes i forskrift at oppnevning skal skje med utgangspunkt i tingrettenes liste over faste forsvarere, se forskriftsforslaget § 17-20a sjette ledd. Departementet understreker imidlertid behovet for å motta og vurdere høringsinstansenes synspunkter før det treffes noen endelig beslutning. Det bemerkes i denne sammenheng at departementet ser at det også kan være gode argumenter for den delte ordningen som er beskrevet i alternativ 3 ovenfor.

Dersom den endelige konklusjonen blir at det er de etablerte listene over faste forsvarere som skal benyttes, kan det være behov for at Domstoladministrasjonen vurderer om det skal gis nærmere retningslinjer om hvilken adgang det bør være til reservere seg mot oppnevning i saker etter utlendingsloven.

3.4 Hvem i politiet bør kunne foreta oppnevning når politiet oppnevner

Et spørsmål er hvem innad i politiet som skal ha kompetanse til å oppnevne advokat når politiet skal stå for oppnevningen. I straffesaker stilles det et kvalifikasjonskrav; det er bare påtalemyndighetens tjenestemenn som kan oppnevne forsvarer. Personen som gis fullmakt må være jurist, jf. utlendingsloven § 75 fjerde ledd.

Departementet mener at kompetansen til å beslutte oppnevning av prosessfullmektig etter utlendingsloven bør legges til politijurister, som kan beslutte bruk av utlendingsrettslige tvangsmidler. Det foreslås derfor en regel om at politiets oppnevning av prosessfullmektig skal besluttet av «politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt» (dvs. jurist i politiet, jf. utlendingsloven § 75 fjerde ledd). Det vises til forslaget til ny § 92 sjuende ledd bokstav c og forslaget til ny forskriftsregel i § 17-20 a annet ledd annet punktum. Departementet legger til grunn at eksisterende, generelle fullmakter som gir politijuristen adgang til å beslutte bruk av tvangsmidler etter utlendingsloven, også vil dekke oppnevning av prosessfullmektig, med mindre politimesteren bestemmer noe annet.

3.5 Oppnevning i andre saker enn ved pågrepelse og internering

Oppnevning av prosessfullmektig i forbindelse med bruk av tvangsmidler skjer som oftest i forbindelse med pågrepelse og internering. Det kan imidlertid også være behov for oppnevning i saker om beslag eller pålegg om meldeplikt og bestemt oppholdssted. En sentral forskjell er at ved pågrepelse og internering er det politiet som «fremprovoserer» spørsmålet om oppnevning (ved å holde på utlendingen og ev. fremstille ham eller henne for retten med begjæring om internering), mens oppnevning i de øvrige sakene skjer i forbindelse med at utlendingen bringer spørsmålet om rettmessigheten av tvangsmiddelbruken inn for rettslig prøving.

Departementet mener at det først og fremst er i saker om pågrepelse og internering at det er behov for at politiet skal kunne oppnevne prosessfullmektig. Det legges derfor opp til en forskriftsregulering som bare gjelder oppnevning i slike saker. Dette innebærer at oppnevning i saker om andre tvangsmidler (f.eks. rettslig prøving av pålegg om meldeplikt), fortsatt skal foretas av domstolene.

3.6 Varigheten av oppnevningen

I saker etter straffeprosessloven har påtaleinstruksen en særskilt regulering i § 9A-5 om varigheten av oppnevningen:

Påtalemyndighetens oppnevning av forsvarer gjelder fra oppnevningen og frem til den pågrepne løslates eller fremstilles for retten, eventuelt frem til retten på et tidligere tidspunkt behandler spørsmål om oppnevning av forsvarer, jf. § 9A-7.

Departementet foreslår at en tilsvarende bestemmelse skal fastsettes i utlendingsforskriften. Det vises til forskriftsforslaget § 17-20 a åttende ledd.

3.7 Klage over beslutning om oppnevning

For saker etter straffeprosessloven har påtaleinstruksen § 9A-7 lyder en særskilt bestemmelse om klageadgangen knyttet til beslutninger om oppnevning av advokat:

Den pågrepne kan bringe en unnlattelse av å oppnevne forsvarer og påtalemyndighetens avgjørelse av hvem som skal oppnevnes, inn for tingretten. Påtalemyndigheten skal være behjelpelig med straks å sende saken til retten.

Retten skal vurdere om påtalemyndighetens beslutning er i samsvar med straffeprosessloven. Retten kan gjøre de endringer i beslutningen som den anser hensiktsmessig.

Bestemmelsen gir regler om adgangen til å få påtalemyndighetens avgjørelse prøvd for retten. Departementet foreslår at det fastsettes en tilsvarende

bestemmelse i utlendingsforskriften. Det vises til forskriftsforslaget § 17-20 a niende ledd.

3.8 Fastsetting av advokatsalær

Påtaleinstruksen § 9A-8 regulerer fastsetting av salær til forsvarer:

§ 9A-8 Fastsetting av salær til forsvarer

Tingretten skal motta, kontrollere og honorere arbeidsoppgave og salærkrav fra forsvarer oppnevnt av påtalemyndigheten. Eventuell feilsending av arbeidsoppgave og salærkrav til påtalemyndigheten skal oversendes tingretten, med kopi til forsvareren.»

Første punktum gir regler om fastsetting av salær. Departementet foreslår at det for utlendingssakene gis en tilsvarende regel i utlendingsforskriften § 17-20 a tiende ledd.

Annet punktum fastsetter at påtalemyndigheten skal videresende arbeidsoppgaver og salærkrav som er feilsendt. Departementet mener at dette heller kan fastsettes i interne rutiner.

4. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Forslaget innebærer i det alt vesentlige en tydeliggjøring av regelverket og er i all hovedsak en kodifisering av gjeldende praksis. Departementet kan ikke se at forslaget har noen vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser, og eventuelle merutgifter vil dekkes innenfor departementets gjeldende budsjettrammer.

5. FORSLAG TIL LOV- OG FORSKRIFTSENDRINGER

Forslag til endringer i utlendingsloven

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 92 sjuende ledd skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet

- a) unntak fra retten til fritt rettsråd etter første ledd første punktum og annet ledd første punktum,*
- b) rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i første instans og om erstatningskrav etter sjette ledd,*
- c) at politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt på nærmere vilkår skal kunne oppnevne prosessfullmektig,*
- d) kriteriene for hvem som skal oppnevnes som advokat, og*
- e) adgangen til å bringe politiets beslutning om oppnevning av advokat inn for tingretten.*

Forslag til endringer i utlendingsforskriften

I forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 17-20 a skal lyde:

§ 17-20 a *Oppnevning av prosessfullmektig i saker om pågripelse og internering*

Når det skal oppnevnes prosessfullmektig i saker etter loven om pågripelse og internering, skal politiet straks avklare om det er tingretten eller politiet som skal foreta oppnevning.

Dersom behovet for prosessfullmektig oppstår innenfor rettens åpningstid, og det ikke er noe som tilsier at retten ikke straks kan behandle begjæringen, skal begjæring om oppnevning sendes til tingretten. I andre tilfeller oppnevnes prosessfullmektig av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt.

Lederen av tingretten kan bestemme at for saker som skal behandles i domstolens rettskrets, skal oppnevning av prosessfullmektig overlates til politiet også når behovet oppstår innenfor rettens åpningstid.

Utlendingen skal spørres om hvilken advokat utlendingen eventuelt har hatt kontakt med sist, og om utlendingen ønsker å få oppnevnt denne eller eventuelt en annen bestemt advokat, eller om utlendingen ønsker at det skal oppnevnes advokat fra gjeldende vaktordningsliste.

Dersom utlendingen ønsker at det oppnevnes en bestemt advokat, jf. fjerde ledd, skal vedkommende oppnevnes dersom det kan skje uten vesentlig forsinkelse av saken.

Når utlendingen ikke ønsker en bestemt advokat eller vedkommende advokat ikke oppnevnes i saken, jf. femte ledd, skal det oppnevnes den advokat som står for tur på listen over faste forsvarere, jf. straffeprosessloven § 101 og påtaleinstruksen § 9A-4.

Alle henvendelser til advokater som ledd i oppnevningen skal journalføres hos politiet.

Politiets oppnevning gjelder fra oppnevningen og frem til utlendingen løslates eller fremstilles for retten.

Utlendingen kan bringe en unnløstelse av å oppnevne prosessfullmektig og avgjørelse av hvem som skal oppnevnes, inn for tingretten. Retten skal vurdere om politiets beslutning er i samsvar med loven og denne forskrift. Retten kan gjøre de endringer i beslutningen som den anser hensiktsmessig.

Tingretten skal motta, kontrollere og honorere arbeidsoppgave og salærkrav fra prosessfullmektig oppnevnt av politiet.

Nåværende § 17-20 a blir ny § 17-20 b.